

SAUL VAN MESSEL

INKELE RAAIS

HORIZON-TAAL

LITERAIRE REEKS VAN DE STICHTING HET DRENTSE BOEK

Saul van Messel (ps. van Dr. Jaap Meijer) werd 1912 te Winschoten geboren. Van huis uit historicus - speciaal op het gebied der Nederlandse joden - ging zijn belangstelling daarnaast uit naar letterkundige geschiedenis, met name de beweging van Tachtig (Perk en Paap). Eerst na zijn vijftigste debuteerde hij als dichter (1967). Naar eigen opvatting: joods dichter. Hij publiceerde bundels in het Nederlands, het Gronings (zien voadertoal) en het Hebreeuws. In het modern-Hebreeuws vertaalde hij o.m. kwatrijnen van Jacob Israël de Haan.

Bij de Stichting Het Drentse Boek publiceerde Saul van Messel nu inmiddels drie poëzie-bundels. Deze laatste valt samen met de toekenning van de Literaire prijs van de Stichting 't Grunneger Bouk 1983.

IN DE REEKS HORIZON-TAAL VERSCHENEN:

1. SAUL VAN MESSEL:
DRENTHE-EEN BUNDEL JOODSE POËZIE
2. BART VAN OOSTERINGH:
BLOSSEMS IN DE LIJTE
3. AB DRIJVER:
WAT WILDE IK OOK WEER ZEGGEN
4. ALBERT TIMMER:
STAMPPOT/SNIEBONEN
5. SAUL VAN MESSEL:
VADERLAND IN DEN VREEMDE
6. HANS HEYTING:
TOEGIFT
7. HARM KOOPS:
DRENT IN DE VRÖMDE
8. MANDIELIG:
BLOEMLEZING DRENTSE POËZIE
9. JAN KOOISTRA:
HET ZWARTE ZINGEN
10. SAUL VAN MESSEL:
INKELE RAAIS

SAUL VAN MESSEL/INKELE RAAIS

gelaaide

inkele raais
noar vrouger weerom
doar neem ik retoer
zo gaauw als ik kom

Saul van Messel

INKELE RAAIS

Gedichten

votum poëticum

eigenes ich
lasz mich nicht
im stich

opdracht

veul wichter hebn
hail wat in de maan
en doe mien wicht
staaist boovm aan

spreukn van soalemo 39:21

ISBN: 90.6509.012.6

© het drentse boek, zuidwolde, 1984

omslagfoto: albert haar

produktie: krips repro meppel

TOAL

èlk gaat zien koers

mien vleadn
stoef bie
stoft deur 't heedn
as poëzie

geheureg

mien toal
dijt als raait
dat ontwòddeld
in mien bundels staat

mor mit guido gezelle
heur ik 't roezn
as de wind
over de bloarn waait

gevuileg

dichterliek elestiek
dat zo wied rekt
dat gain minsk meer dinkt
aan stief dialekt

hoesmaark

mien poëzie
fien instermint
pruift aaltied eerst
'n voage prìnt

veur en aleer
'n òld gezicht
slim zeer dut
in 'n nij gedicht

iek

toal:
rogwaarvel van mien poëzie
poëzie:
bloud van mien toal

ont-aard

gevoelens die ik vroeg ervoer
en in mijn bodem als een schat bewaarde
bedroomde ik vannacht vervreemd als boer
die ze verpootte in verschroeide aarde

luftmensch

wat boer poot in laand
poot ik in locht
hai holt ales in haand
ik bin aaltied op vlocht

bitterzuit

gonzend riem
steekt mie as 'n iem
veurdats zo vòt
hunneg achterlòt

tranquilizer

wind aan dis toal
as 'n zaik aan zien kwoal
schrief ik vaar regels pien
as kaalmeernd kwetrien

slöchter/vaast in de kop

toukomst van ons toal
nog aaltied aingoal
mor doe blifst hier stoan
goundag ter loan

geert teis pzn

ik pruiif
zien toal
as beleegn kees
dij ik
mit de körste
lees

ahnenstolz

mit gain veurgelacht verwind
bie overleevrn welbekind
heb 'k aign geslachtsboom verzind

dou destieds muik veuolder van mie
hail mooie jiddische poëzie
teminznt in mien fantezie

zo woar ask leevmt blief
hai schreef zien vingers stief
zee mie aine van 't archief

over vèrn zuver zien zeun
vin ik vannacht op beun
laifdeslaider oet zien dreum

zoo laank as duustern let
zingn wie soam 'n duet
din flai ik hom: goa mèt

mor omdak heureg snor
ragt hai mie orbedor
zodat ik wakker wor

ainzoame maale kwast
snachts bie zok zuls te gast
dij doezeg vragt: woar wast

twijblad

weerdeg woord jasmijn
dat in winschoot peperbloum hait
split mien toalgevuil in twijn
hou dat mout wait ik nog nait

aign winter

toal dijk sliep
hait dat iezel of riep -
vaarregel is al klit:
aal boomm bin wit

saxicola oenanthe

dikschieterliere
floit weer ais fien
tou tiereliere
't huift nait in 't latien

vogels vlaign wiereg
over wiede wad
dikschieterliere
zing doe mor plat

dikschieterliere = . . . de tapuit, saxicola oenanthe, een zangvogel . . . de naam is een klanknabootsing (*ter laan* 165)

noordzee

guster op zandvoort
begundet' te zingn

duun of diek
mie was 't eevm geliek

mor mien woorn
deedn niks as dwingn:

lòt ons toch blootpootjen
in 't slik

rivièra

antibes aan 't wad
plagt muze in 't plat -
miemer ik fraans-trankiel:
dij maint termunterziel

cantilene

duwerke
dien dunne bloeze
bringt mie aaltied
weer in toeze

as dien klaier
haildal kroeze
doezeln oet
de zaachte doeze

van mien dreumm
bie de roeze

nou ik òld bin
blievm roezn
ale roeskn
blievm soezn

roeskn van
dien dunne bloeze
tot mien toal tou
nog in toeze

in mien dreumm
bie de roeze

hands off

zó zuver kwamstoe/zó sekuur
in dit mien ainzoam nachtelk uur
dat ik die as verbaal-derd schrief
en veur gain gèld veraandern duur

koiern/vout-drok

lözze woorn in klamme haand
zo mor wat woorn zunder verbaand
gedicht int zicht zègt nöchtern verstand
voutstap drokt vaarregel zó mor int zaand

loot debuut/1969

oppaaznde muze
dij leevmslaank
zien woorn spoarde
zo sekuur as 'n baank

autogram/1984

dit dichterschap
tegen mijzelf bestand
houdt mij heel krap
met woorden in de hand

daankbetuugn

„an die musik“

van aaltemoal
rejoalste vrund
zunege toal
die mie dit gunt

TOESTERG

toezeboudel

tied was toesterg
woorn wörn warreg
dou heurde ik miezuls schrievm
doe laiver onzichtboar blievm

souvenir

kamers van het
joodse ommeland
portretten en
een mizrech aan de wand

op vrijdagmiddag geur
indringend - van het eten
die hangen blijft
tot boven het vergeten

mizrech = oosten/afbeelding die de richting aangeeft waarheen de jood zich bij
het hoofdgebed wendt

duur antiek

vremdn dij vraid
mit vrouger speuln
mit opoes klaaine kovviemeuln

achter wiede winkelroetn
„moalt” de tied
ik stoa der boetn

onverteerbaar

herinnerens
lign mie
as gedinkstainn
swoar op moage

onverdrutsoam

lèst speulde ik weer
bie ons in stroade
wie tiepelden

ik ruij gounnt
dij der nait wazn

mor doe bister ja
ook nait wos aine

gaait die niks aan zee ik
en speulde deur
allaine

noasmoak/1920

vannacht alweer
speul ik in zaandkoele
as joarn heer

en verboas mie over dreumm
dij zo sekuur
waarkelkhaid noamoakn

dat woorn dij ik
hoast nait schrievm duur

noa aal dij tied
nog gronderg smoakn

kloagmuur winschoot

op zok stok stain
zuik ik mien noam
overaal allain
mor hier benoam

overleevmde

aivege laampe
in jeudnkaampe
'k vuil mie in 't roet
blas mie mor oet

aivege laampe (noar *exodus* 27:20) = aiveg licht dat aaltied op gedinkploatsn
braant as symbool veur blievmdde gaist van dode minskn; vergliek volgnde blad-
ziede

plicht in de pekel/1983

hou en wenneer hai sturf
is mie nait bekind

mit joartied-lichtjes
wuir hai in gain gevaal verwind

van oavmd ontsteek ik
bie hoanekaamp

veur vermoord'ome bram
'n toetjelaamp

joartied

ister al minje
sjoeltje hier binwe
mor sjoeltje woaraarns
is naarns

older gewoonte steekn jeudn sliet ale joar op staarfdoatum = joartied van fermilie-
leedn 'n keerze of 'n klaain laampie aan

minje(n) = kworum van 10 meerderjoarege jeudn veraaist veur synagoge-dainst

kammeroad

noast mekander joarn laank
zitnd op zulde seminarium-baank
wuir e gaazn op 't hoogezand-sapmeer
veur d'eerste keer
dag bennie behr

oet deevmter woarhin e dou gong
ston hai as rabbi gaauw op sprong
noar westerbork/doar zagk hom weer
veur de lèste keer
dag bennie behr

grunneger jeudn nuimdn heur „voorzanger”: *gaazn*

drijkeuningelaidje

kint nait bedinkn in woorn
mor 't waz wel zo
jeudnkind wuir geboorn
in koustaal op stro

lutje potje mag nait reern
woarschaawt boer wèl wat vraid
mor hai tèld' al *drij steerns*
das aal wak wait

behaalm doodgewone slöt
verroadn mit heur kind
lieke liene van 't laive löt
bie depôt langs doar op drint

drij jeudn gongn noar 't oostn tou
doar kwamm ze ja ook heer
heur lèste gaang/ie waitn hou
waz swoar en wiedz en veer

opa knorringa

- *philip mechanicus: in depôt, pag. 58* -

over de kwelders
van het wad
had opa knorringa
uit uithuizermeeden
negentig jaar oud
helder gezien
hoe de dood
kwam aangeschreden

bezorgd had hij
- bovenaan regel negen -
zelfs tegenover god
over zijn kleinzoon
gezwegen

een kennis uit uithuizermeeden
vertelde me:
toen opa knorringa
was vertrokken
hebben wij
pas getrouwd
zijn mooie woning
betrokken

thema und variationen

der stonn drij sjoeltjes
in grunnegerlaand
op kenoal/op teroapel
op sapmeer-'t hoogzaand

heur jeudn
wörn vraid vermoord
„en de boer
hij ploegde voort”

fremdkörper

zee 'n geleerde spreker lèst
jeudn hebn hier zeker wèst
mor - zee hai - hail vrouger nait
as joe dat mor wait

kartografie

nadat ik overal had aangekruist
waar eenmaal joden waren gehuisd
volstond ik onderaan vermoeid:
een kruis betekent uitgeroeid

TOUVOUER

displaced person

d'haile dag deur
blift dag mie 'n dag veur
vandoage gain tied veur die
das aal wat ik heur

sight-seeing

veurkört oterdum bezöcht
dat nait meer bestaait

ik wuir deur twij wichter
in 't ronde laaid

wie binn zee dij aine
van 't vremdnverkeer

wie verkoopm hier stainn
hou haistoe ook weer

ik prevel dagsoam
heb stainn genogt

en stevel bedachtsoam
onner leeghaangde locht

westerbork „bezöcht”

zoo laank as muze
over mien woorn gaat

ain staarvling nog
dis toaie toal verstaait

ain druppel eulie
braant in eulielaamp

zo laank dicht ik/mien drìnt
over dien jeudnkaamp

21 december

körtste dag
dij vlaignd vervlogt
duurt mie vandoage
laank genogt

verziede/terziede

waistoe nog van vrouger
vragt gezellege proater
dij nait vuilt wat zien vrouger
lösmoakt in mien loater

riziko

vrouger bie de bult
houveul zaik nait terogge -
laagt löt: dien aign schuld
wat dust achter mien rogge

jeude

gele steern
dien swaarde streepm
steekn mien woorn oet
as weepm

jeudske/„fan mail”

mit nummer op aarm
bedekt ast heur liekt
onder god zien ontfaarm
in sobibor iekt

schreef ze mie noa ontvangst
van mien dichterlike woorn:
ik bin verlöst van verlangst
noar ons nöchtern noorn

bie zummerdag/kinderlaidje

'n speulnd kind
in speulnde wind
tou eerns binn baaidnt
eerlieks nait wind

speult nog mor blied/
ons laimeneer
gèft gain kerdiet
op kind en weer

noajoar 1943

mien haand dij schrift:
dou wazt ook haarst
en steekn blift
in blievmdede baarst

ne se répète pas

één dag van vroeger herbeleven
van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat
zonder aposteriori een herzeven
zomaar één dag die zich zomaar herleven laat

maar welke dag/wanneer beginnen
en erger nog: met wie en waar
zoiets laat zich in een gedicht verzinnen
voor werkelijkheid is dit proces te zwaar

geen uitweg uit de houdgreep van het heden
wij fantaseren tot het niet meer gaat
over één dag maar uit een ver verleden
die onherhaalbaar is tot 's avonds laat

swaarver

bunders boukn
bie mien heerd
haarbaarg veur
mien muide dreumm

deurrit veur
mien muide peerd
wied van staal
mout hai verkleumm

boetnbainder

onwereg blad
woar komstoe heer
boom dij doe zöchst
staat hier nait meer

zègt blad: is joe
dïn nait bekind
hou lös ik leef
aan waai'n wind

aign bushalte

vanmöorns 'n haalf uur
op miezuls stoan wachtn/
mor dou ik nait kwam
bin ik mor loopm goan

verstandhòln

ik luip miezuls
stiekom verbie
mor dou ik omkeek
begunden wie baaidnt
te laagn

twijspaalk I

tusn twij dij ik allinne bin
staait minnegmoal 'n muur
woarover ik neischierig din
toch nait hinkiekn duur

twijspaalk II

ik en miezulm: 'n roeziezuiknd poar
wie proatn nait mit mekoar
mor gain staarvling dijt wait
den wie proatn ja nait

„onvoltooid verleden”

van opstoan tot aan oavmdproat
hangt hail mien dag aan dunne droad

soms bin ik droad zuls eevm kwiet
„op ’t heedn” liekt din „dou der tied”

mörn as ik leevm mag god wait
hait vandoage guster: zekerhaid

dialectiek

sprekend verleden
dat zwijgend
de plaats inneemt
van mijn heden

haailegerlee/maaimoand 1983

herinnerens kroepm bie waale op
geheugn is ter tou wìnd
den ik heb hier
winschoter daip nog kìnd

nou bin ik òld
en dag is wotterkòld
wèl zugt mien woorn kroepm
dij zok in 't daip verzoepm

tempus fugit

dakloze in de dag
varend in sterke stroom
onder een valse vlag
de klok door naar de droom

sunterkloas 1983

dou ik die veur sokkeloadn letter
daanke zee

vulde ik onzichtboar
op mien jeudse lief

moude van dij aander
swaarde letter J

woarover ik hail voak
mit voale vingers vrief

onbehuisde

tussen gister en morgen
in taalfiguren verborgen
ervaart mijn geschrijf
het heden als dagverblijf

in mijn droom

het sneeuwde
meeuwen

het vroom
een spiegel

het regende
tranen

navigare necesse est

het leven
er-varen
tot het strandt
op de dood

nieuwjaarsoverpeinzing 1984

als een vogel vloog ik
van tak tot tak
totdat de laatste
onder mijn woorden brak

onbekend met
al mijn wegen
conclueerde iemand:
zure regen

ik wist wel beter
maar doodmoe
deed ik er
het zwijgen toe

oet-gelaaide

ìnkele raais
joar noa joar
wèl wizzelt mie ais
op aander spoor

INHOLD

TOAL 5

TOESTERG 19

TOUVOUER 31

KOLOFON

veur bibeltaikn in de regio:
dit is mien zeuvnde bundel in de streektoal -
ik kiek hom sneu noa
mit dizze vaarregel:

*mien dreum 'n hail wild peerd
ston vannacht wiedz boovm eerd -
vanmörs in staal van dag
zagk allinneg nog zien steert*

heemstede feberwoarie 1984
(doagn worn alweer wat laanger)